

Έφηβοι και βία

Κοκκέβη Ά., Σταύρου Μ., Φωτίου Α., Καναβού Ε.

Κύρια Ευρήματα

- Ποσοστό 8,5% των εφήβων αναφέρουν ότι υφίστανται σχολικό εκφοβισμό (bullying) τουλάχιστον 2 με 3 φορές το μήνα, ενώ 1 στους 6 (15,8%) ότι εκφοβίζουν οι ίδιοι άλλους με την ίδια συχνότητα. Οι μαθητές που εκφοβίζουν άλλους είναι κυρίως αγόρια ενώ εκείνοι που υφίστανται εκφοβισμό είναι τόσο αγόρια όσο και κορίτσια.
- Το 2010 σε σύγκριση με το 2002, διαπιστώνεται σημαντική αύξηση στο ποσοστό των εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν υπάρξει θύτες εκφοβισμού (15,8% και 9,1%, αντίστοιχα) ενώ το ποσοστό μαθητών που έχουν υπάρξει θύματα εκφοβισμού μένει αμετάβλητο.
- Οι τρόποι εκφοβισμού που αναφέρονται συχνότερα από τους εφήβους είναι, κατά σειρά, τα λεκτικά πειράγματα, τα πειράγματα/ χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου, η διάδοση φημών και συκοφαντιών και τα πειράγματα/ενοχλήσεις μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και κινητού τηλεφώνου.
- Ένα στα 4 αγόρια (23,9%) αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρόνου ήρθε στα χέρια με κάποιον ή κάποιους άλλους τουλάχιστον 3 φορές. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια είναι σημαντικά χαμηλότερο (8,3%).
- Οι έφηβοι που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό οικονομικό επίπεδο υφίστανται εκφοβισμό σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με εκείνους που προέρχονται από οικογένειες μεσαίου ή ανώτερου οικονομικού επιπέδου. Δεν βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ του εκφοβισμού και της εθνικότητας των εφήβων.
- Οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό αναφέρουν σε υψηλότερα ποσοστά ότι έχουν κακή υγεία και ότι είναι δυσαρεστημένοι από την εξωτερική τους εμφάνιση, συγκριτικά με τους εφήβους που δεν υφίστανται εκφοβισμό.
- Τόσο οι μαθητές-θύτες εκφοβισμού όσο και οι μαθητές-θύματα εμφανίζουν συμπτώματα ψυχολογικών διαταραχών σε υψηλότερο ποσοστό από τους υπόλοιπους εφήβους.
- Οι μαθητές-θύτες εκφοβισμού και λιγότερο τα θύματα αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους υπόλοιπους μαθητές ότι δεν τους αρέσει το σχολείο. Επίσης, οι θύτες αναφέρουν ότι απουσιάζουν συχνά από αυτό και τα θύματα ότι δεν έχουν καλές σχέσεις με τους συμμαθητές τους.
- Οι μαθητές-θύματα εκφοβισμού αναφέρουν ότι έχουν δύσκολη επικοινωνία με τους γονείς τους σε υψηλότερο ποσοστό, συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους και οι μαθητές-θύτες αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό ότι έχουν αυστηρούς/ αυταρχικούς γονείς.

Εισαγωγή

Η επιθετική συμπεριφορά και η βία, ιδιαίτερα στο σχολείο, εμφανίζονται με υψηλή συχνότητα στη διάρκεια της εφηβείας. Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού έχει μεγάλη έκταση τόσο στη χώρα μας^{1,2} όσο και διεθνώς^{3,4}.

Ως σχολικός εκφοβισμός ορίζεται η επαναλαμβανόμενη υποβολή ενός μαθητή σε αρνητικές καταστάσεις από έναν ή περισσότερους άλλους μαθητές.⁵ Ο μαθητής που εκφοβίζεται είναι συχνά μικρότερης σωματικής διάπλασης, δύναμης ή ηλικίας και δεν έχει προκαλέσει το μαθητή-θύτη, ο οποίος με τη σειρά του επιθυμεί συνειδητά να βλάψει το μαθητή-θύμα.⁶ Ο εκφοβισμός παίρνει διαφορετικές μορφές, οι οποίες συχνά διαφοροποιούνται ανάλογα με το φύλο και την ηλικία του εφήβου. Έτσι, ο μαθητής-θύτης μπορεί να εκφοβίσει το μαθητή-θύμα λεκτικά (με άσχημες προσφωνήσεις, υποτιμητικά σχόλια), συναισθηματικά (με διάδοση φημών και συκοφαντιών, με σκόπιμο αποκλεισμό από δραστηριότητες) και σωματικά (με χρήση βίας).⁷

Παρά το γεγονός ότι ο εκφοβισμός μεταξύ των εφήβων λαμβάνει χώρα κυρίως στο σχολείο, πολλές φορές μπορεί να συμβεί και στο δρόμο από και προς το σχολείο, σε μέρη στα οποία συχνάζουν οι έφηβοι αλλά και από απόσταση, με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (κινητού τηλεφώνου και ηλεκτρονικού υπολογιστή).

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση του φαινομένου του εκφοβισμού μεταξύ εφήβων-μαθητών αποκτά μεγάλη σημασία καθώς οι συνέπειές του μπορεί να είναι εξαιρετικά σοβαρές, τόσο για τα θύματα όσο και για τους θύτες. Ειδικότερα, οι μαθητές που υφίστανται εκφοβισμό είναι πιθανόν να αναπτύξουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και να παρουσιάσουν συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους ενώ οι θύτες είναι πιθανόν να εμφανίσουν χαμηλή σχολική επίδοση και συμπτώματα κατάθλιψης.⁸ Επιπλέον, πολλές έρευνες έχουν συνδέσει τον εκφοβισμό με την εκδήλωση ψυχολογικών και σωματικών συμπτωμάτων από την πλευρά των θυμάτων, όπως πονοκέφαλο⁹, πόνο στο στομάχι και διαταραχές του ύπνου.¹⁰

Διαχρονικές μελέτες εξετάζουν τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει ο σχολικός εκφοβισμός στην ενήλικη ζωή των θυμάτων. Διαπιστώνεται πως εκείνοι που έχουν υποστεί εκφοβισμό κατά την εφηβική τους ηλικία είναι πιθανότερο να παρουσιάσουν ως ενήλικες ψυχοκοινωνικά προβλήματα, κατάθλιψη και να έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση.^{11,12}

Η διερεύνηση των πιθανών παραγόντων οι οποίοι συμβάλλουν στο να υποστεί ή να διαπράξει κάποιος έφηβος

εκφοβισμό, εστιάζεται τόσο στα ατομικά χαρακτηριστικά του εφήβου όσο και στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον του.¹³ Από σχετικές μελέτες προκύπτει ότι οι έφηβοι θύματα εκφοβισμού είναι πιθανότερο να είναι ανασφαλείς, αγχώδεις και να έχουν λιγότερους φίλους από τους συνομηλίκους τους.^{14,15}

Από την άλλη, οι έφηβοι που οι ίδιοι εκφοβίζουν άλλους είναι πιθανότερο να υφίστανται κακομεταχείριση από μέλη της οικογένειάς τους και να έχουν υπάρξει παρόντες σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας.^{16,17} Διαπιστώνεται επίσης πως έχουν υψηλή αυτοπεποίθηση, θετική εικόνα για την εξωτερική τους εμφάνιση και συχνά είναι πολύ δημοφιλείς μεταξύ των συνομηλίκων τους.^{18,19}

Τα ευρήματα πολλών μελετών συνηγορούν στο ότι η θετική αντίληψη των μαθητών για το σχολικό κλίμα καθώς και το «δέσιμο» που νιώθουν με το σχολείο τους, δρουν ως προστατευτικοί παράγοντες στα περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, τόσο για τους θύτες όσο και για τα θύματα.^{20,21,34} Επίσης, οι καλές σχέσεις μέσα στην οικογένεια, ο χρόνος που περνούν οι έφηβοι με τους γονείς τους και η ευκολία στην επικοινωνία μεταξύ γονιού και εφήβου μπορούν να προστατέψουν τους εφήβους από εμπλοκή σε περιστατικά εκφοβισμού.^{16,22}

Στην παρούσα έρευνα οι έφηβοι απάντησαν σε ερωτήσεις σχετικά με το πόσο συχνά και με ποιους τρόπους έχουν εκφοβιστεί ή έχουν υποστεί οι ίδιοι εκφοβισμό στο σχολείο κατά τη διάρκεια των δύο μηνών που προηγήθηκαν της έρευνας καθώς και σχετικά με την εμπλοκή τους σε βίαιους και άγριους καβγάδες κατά τον τελευταίο χρόνο. Στο ερωτηματολόγιο υπήρχε, ακόμα, η διευκρίνιση ότι «**Δεν είναι σχολικός εκφοβισμός όταν δύο μαθητές της ίδιας περίπτωσης σωματικής διάπλασης ή δύναμης τσακώνονται ή έρχονται άγρια στα χέρια**». Θύματα ή θύτες εκφοβισμού θεωρούνται στο παρόν Τεύχος οι μαθητές που ανέφεραν ότι τον υπέστησαν/διέπραξαν **κατ' επανάληψη**, δηλαδή τουλάχιστον 2 ή 3 φορές το μήνα, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 2 μηνών από τη διεξαγωγή της έρευνας.

Στο πρώτο μέρος του τεύχους αυτού εξετάζεται η συχνότητα του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού στην Ελλάδα, ξεχωριστά για τους θύτες και τα θύματα, οι μορφές εκφοβισμού και η συχνότητα με την οποία οι μαθητές εμπλέκονται σε βίαιους, άγριους καβγάδες. Στο δεύτερο μέρος του τεύχους, εξετάζεται η σχέση μεταξύ του εκφοβισμού και ορισμένων χαρακτηριστικών και συνηθειών των εφήβων. Προκειμένου να επισημανθούν οι διαφορές στην επιρροή συγκεκριμένων παραγόντων στο φαινόμενο του εκφοβισμού μεταξύ των μαθητών-θυτών και των μαθητών-θυμάτων, εφαρμόστηκε μοντέλο λογιστικής παλινδρόμησης.

Τα αποτελέσματα της έρευνας που ακολουθούν παρουσιάζονται για το σύνολο των μαθητών, ανά φύλο, ανά ηλικία και, όπου είναι δυνατόν, διαχρονικά. Σημειώνεται ότι, παρόλο που η αναφορά στο κείμενο και τα γραφήματα γίνεται σε μαθητές ηλικίας 11, 13 και 15 ετών, τα στοιχεία αφορούν τις σχολικές τάξεις της ΣΤ' Δημοτικού, Β' Γυμνασίου και Α' Λυκείου, στις οποίες αντιστοίχα φοιτούν στην πλειονότητά

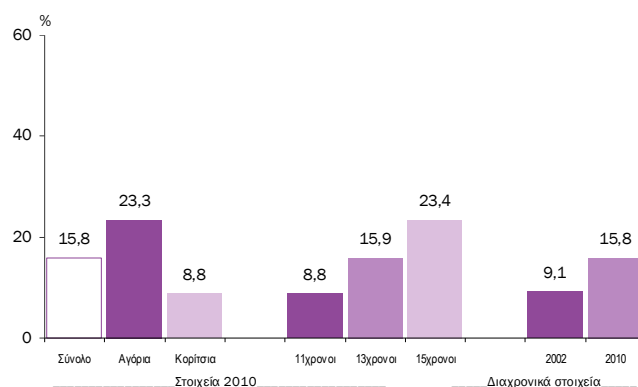
τους (>93%) οι μαθητές των τριών παραπάνω ηλικιακών ομάδων. Σχολιάζονται μόνο οι στατιστικά σημαντικές διαφορές (επίπεδο σημαντικότητας $p < 0,01$).

Σχολικός εκφοβισμός

Θύτες εκφοβισμού

Οι έφηβοι ρωτήθηκαν σχετικά με το πόσο συχνά εκφόβισαν κάποιον άλλο μαθητή ή μαθήτριά στο σχολείο κατά τη διάρκεια των δύο μηνών πριν από την έρευνα. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, 1 στους 6 εφήβους (15,8%) ανέφερε εκφοβισμό άλλου μαθητή στο σχολείο τουλάχιστον δύο φορές το μήνα κατά το προηγούμενο δίμηνο. Τα αγόρια ανέφεραν τη συμπεριφορά αυτή σε σχεδόν τριπλάσιο ποσοστό (23,4%) σε σύγκριση με τα κορίτσια (8,8%). Η συμμετοχή σε εκφοβισμό αυξάνεται με την ηλικία: 23,3% των 15χρονων έχουν πάρει μέρος σε περιστατικά εκφοβισμού τουλάχιστον δύο φορές το μήνα κατά το τελευταίο δίμηνο, συγκριτικά με το 15,9% των 13χρονων και το 8,8% των 11χρονων (Γράφημα 1).

Γράφημα 1: Έφηβοι που συμμετείχαν σε εκφοβισμό στο σχολείο τουλάχιστον δύο φορές το μήνα κατά το προηγούμενο δίμηνο (%)

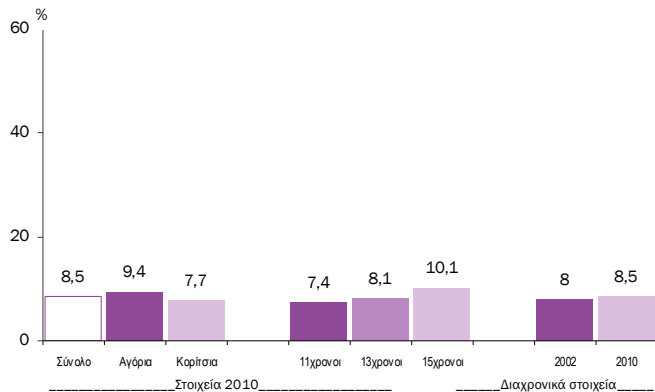
Το 2010, το 4,8% των εφήβων αναφέρει πως έκανε ενοχλητικά πειράγματα σε άλλους αρκετές φορές την εβδομάδα, μεταξύ των οποίων σημαντικά υψηλότερο ποσοστό αγοριών (7,5%) από ό,τι κοριτσιών (2,3%) και υψηλότερο ποσοστό 15χρονων (7,4%) από ό,τι 11χρονων (2,4%).

Θύματα εκφοβισμού

Οι έφηβοι ρωτήθηκαν επίσης αν έχουν πέσει οι ίδιοι/-ες θύματα εκφοβισμού στο σχολείο κατά την περίοδο των δύο μηνών πριν από την έρευνα.

Ποσοστό 8,5% ανέφεραν ότι έχουν υποστεί ενοχλητικά πειράγματα τουλάχιστον 2 φορές το μήνα κατά το τελευταίο δίμηνο. Σε αντίθεση με τους θύτες, αγόρια και κορίτσια ανέφεραν ότι έχουν εκφοβιστεί σε παρόμοια ποσοστά. Παρατηρείται, επίσης, τάση αύξησης με την ηλικία όσων έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού στο σχολείο (Γράφημα 2).

Γράφημα 2: Έφηβοι που υπήρξαν θύματα εκφοβισμού στο σχολείο τουλάχιστον δύο φορές το μήνα κατά το προηγούμενο δίμηνο (%)

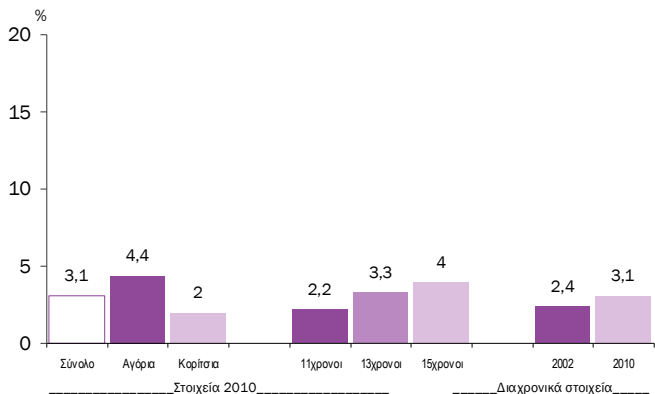

Το 2010, ποσοστό 2,8% των εφήβων ανέφεραν ότι υφίστανται εκφοβισμό αρκετές φορές την εβδομάδα, σε παρόμοια ποσοστά αγόρια και κορίτσια, χωρίς να υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις ηλικιακές ομάδες.

Θύτες και θύματα εκφοβισμού

Ποσοστό 3,1% των εφήβων ανέφεραν ότι έχουν υπάρξει τόσο θύτες όσο και θύματα εκφοβισμού στο σχολείο τουλάχιστον 2 φορές το μήνα κατά την περίοδο των δύο μηνών πριν από την έρευνα. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο για τα αγόρια (4,4%) απ' ό,τι για τα κορίτσια (2%) και αυξάνεται με την ηλικία των μαθητών (Γράφημα 3).

Γράφημα 3: Έφηβοι που υπήρξαν θύτες και θύματα εκφοβισμού στο σχολείο τουλάχιστον δύο φορές το μήνα κατά το προηγούμενο δίμηνο (%)

Μορφές εκφοβισμού

Οι τρόποι εκφοβισμού που αναφέρονται συχνότερα από τους εφήβους που τον υφίστανται (τουλάχιστον 2 φορές το μήνα) είναι, κατά σειρά, τα λεκτικά πειράγματα (5,5% του συνόλου των μαθητών), τα πειράγματα/ χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου (4,4%), η διάδοση ψεμάτων και φημών (3,7%) και τα πειράγματα/ενοχλήσεις μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και κινητού τηλεφώνου (3,3%). Σε χαμηλότερα ποσοστά αναφέρονται, ο αποκλεισμός από παρέες και κοινές δραστηριότητες, η χρήση σωματικής βίας και οι άσχημοι χαρακτηρισμοί για την εθνικότητα και τη θρησκεία των θυμάτων.

Αγόρια και κορίτσια δεν διαφέρουν ως προς τη συχνότητα με την οποία αναφέρουν ότι έχουν υποστεί εκφοβισμό της μορφής του αποκλεισμού από παρέες, της διάδοσης φημών και συκοφαντιών και μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και κινητού τηλεφώνου. Τα αγόρια συγκριτικά με τα κορίτσια αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό ότι υφίστανται λεκτικό εκφοβισμό, εκφοβισμό με χρήση σωματικής βίας, πειράγματα για την εθνικότητα ή τη θρησκεία τους και σεξουαλικά πειράγματα. Επίσης, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία έφηβοι αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ότι έχουν υποστεί εκφοβισμό με πειράγματα/χειρονομίες σεξουαλικού περιεχομένου συγκριτικά με τους μικρότερους μαθητές.

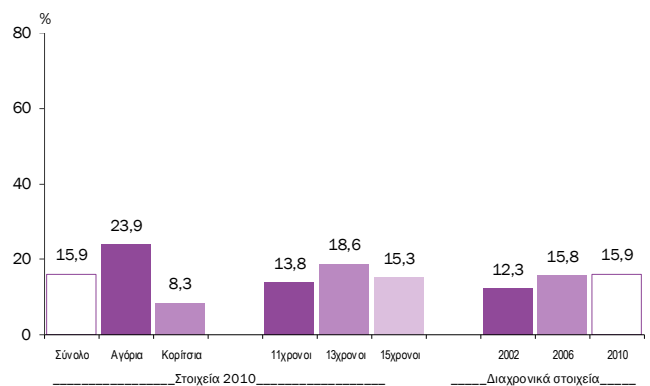
Διαχρονικά, το 2010 σε σύγκριση με το 2002 παρατηρείται σημαντική αύξηση στα ποσοστά των εφήβων που αναφέρουν ότι έχουν υπάρξει θύτες εκφοβισμού. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τους θύτες από 9,1% το 2002, το ποσοστό αυξάνεται σε 15,8% το 2010 (Γράφημα 1). Όσον αφορά τα θύματα του εκφοβισμού το ποσοστό δεν μεταβάλλεται σημαντικά μεταξύ του 2002 και του 2010 (8% και 8,5%, αντίστοιχα) (Γράφημα 2). Επίσης, μεταξύ του 2002 και του 2010, δεν μεταβάλλεται σημαντικά ούτε και το ποσοστό των μαθητών που έχουν υπάρξει θύτες και θύματα εκφοβισμού, (2,4% και 3,1%, αντίστοιχα) (Γράφημα 3).

Βίαιοι καβγάδες

Η εμπλοκή των εφήβων σε βίαιους καβγάδες διερευνήθηκε με ερώτηση για το πόσες φορές κατά τη διάρκεια του τελευταίου χρόνου ήρθαν στα χέρια με κάποιον ή κάποιους άλλους.

Σχεδόν 1 στους 6 εφήβους (15,9%) αναφέρει ότι «έχει έρθει άγρια στα χέρια» με κάποιον ή κάποιους άλλους τουλάχιστον 3 φορές τον τελευταίο χρόνο πριν από τη διεξαγωγή της έρευνας ενώ οι μισοί μαθητές (49%) απάντησαν ότι κάτι τέτοιο έχει συμβεί τουλάχιστον μία φορά. Συμμετοχή σε βίαιο καβγά τουλάχιστον 3 φορές τον τελευταίο χρόνο αναφέρει σχεδόν τριπλάσιο ποσοστό αγοριών (23,9%) από ό,τι κοριτσιών (8,3%). Οι 13χρονοι εμπλέκονται σε βίαιους καβγάδες σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους μικρότερους εφήβους (σε ποσοστό 18,6% οι 13χρονοι έναντι του 13,7% των 11χρονων) (Γράφημα 4).

Γράφημα 4: Έφηβοι που έχουν έρθει άγρια στα χέρια με κάποιον ή κάποιους τουλάχιστον 3 φορές τον τελευταίο χρόνο (%)

Ενώ μεταξύ του 2002 και του 2006 υπάρχει αύξηση στους μαθητές που αναφέρουν συμμετοχή σε βίαιο καβγά, το 2010 το ποσοστό παραμένει στα ίδια περίπου επίπεδα με αυτά του 2006 (Γράφημα 4).

Το 2010, 1 στους 10 εφήβους (10,1%) αναφέρει ότι έχει έρθει άγρια στα χέρια με κάποιον ή κάποιους άλλους τέσσερις ή περισσότερες φορές μέσα στον τελευταίο χρόνο πριν από την έρευνα. Αυτό έχει συμβεί σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό αγοριών (15,3%) από ό,τι κοριτσιών (5,3%) και σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό 13χρονων (12,1%) από ό,τι 11χρονων (8,8%).

Σχολικός εκφοβισμός και κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των εφήβων

Εξετάστηκε η πιθανή συσχέτιση του σχολικού εκφοβισμού με την οικονομική κατάσταση της οικογένειας των εφήβων η οποία έγινε με την Κλίμακα Οικονομικής Ευμάρειας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι έφηβοι που προέρχονται από οικογένειες χαμηλού οικονομικού επιπέδου ανέφεραν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό ότι υφίστανται εκφοβισμό συγκριτικά με εκείνους που προέρχονται από οικογένειες μεσαίου ή υψηλού οικονομικού επιπέδου (22,3% και 16%, αντίστοιχα). Αντίστοιχη συσχέτιση δεν βρέθηκε για τους εφήβους που οι ίδιοι εκφοβίζουν άλλους.

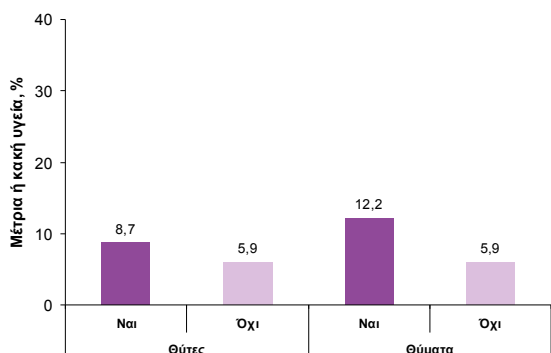
Εξετάστηκε, ακόμα, η πιθανή συσχέτιση του εκφοβισμού με την εθνικότητα των εφήβων και με τη χώρα προέλευσης των γονιών τους. Τόσο οι έφηβοι ελληνικής όσο και εκείνοι αλλοδαπής καταγωγής υφίστανται και διαπράττουν εκφοβισμό σε παρόμοια ποσοστά.

Σχολικός εκφοβισμός και ατομικά χαρακτηριστικά των εφήβων

Εξετάστηκε η πιθανή συσχέτιση του σχολικού εκφοβισμού με ορισμένα ατομικά χαρακτηριστικά των εφήβων. Τόσο οι έφηβοι που υφίστανται σχολικό εκφοβισμό όσο και εκείνοι που τον διαπράττουν αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά προβλήματα που σχετίζονται με τη σωματική και την ψυχοκοινωνική τους υγεία.

Πιο συγκεκριμένα, οι έφηβοι θύτες σχολικού εκφοβισμού χαρακτηρίζουν την υγεία τους ως «μέτρια» ή «κακή» σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με εκείνους που δεν υφίστανται εκφοβισμό (Γράφημα 5). Η αντίστοιχη συσχέτιση δεν βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντική για τους εφήβους που εκφοβίζουν άλλους.

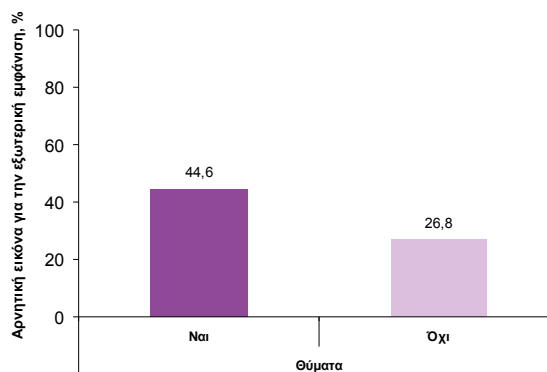
Γράφημα 5: Αυτοαναφορές των εφήβων για «μέτρια» ή «κακή» υγεία σε σχέση με το εάν υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Επίσης, οι έφηβοι που υφίστανται σχολικό εκφοβισμό έχουν σε σχεδόν διπλάσιο ποσοστό αρνητική εικόνα για την εξωτερική τους εμφάνιση συγκριτικά με εκείνους που δεν υφίστανται εκφοβισμό (Γράφημα 6). Ούτε αυτή η συσχέτιση δεν βρέθηκε να ισχύει για τους εφήβους που έχουν εκφοβίσει άλλους.

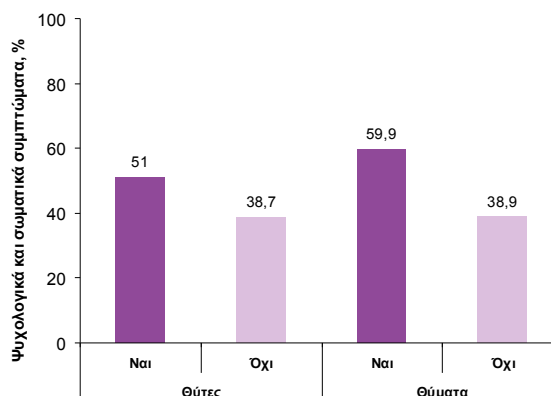
Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ Δείκτη Μάζας Σώματος (ΔΜΣ) και εκφοβισμού, τα υπέρβαρα/παχύσαρκα κορίτσια βρέθηκε ότι υφίστανται εκφοβισμό σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τις συνομήλικές τους με φυσιολογικό ή χαμηλότερο του φυσιολογικού βάρους. Η σχέση αυτή δεν βρέθηκε να ισχύει για τα υπέρβαρα/παχύσαρκα αγόρια.

Γράφημα 6: Αρνητική εικόνα για την εξωτερική εμφάνιση σε σχέση με το εάν οι έφηβοι υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Όσον αφορά την εκδήλωση ψυχολογικών και σωματικών συμπτωμάτων (εντάσσονται συνήθως στη σφαίρα των αποκαλούμενων «ψυχοσωματικών συμπτωμάτων») κυρίως οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό αλλά και εκείνοι που εκφοβίζουν άλλους, αναφέρουν παρόμοια συμπτώματα (2 ή περισσότερα, τουλάχιστον 2 φορές την εβδομάδα) σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά από τους εκείνους που δεν εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού (Γράφημα 7). Τα συμπτώματα που αναφέρουν συχνότερα τα θύματα του σχολικού εκφοβισμού είναι η δυσκολία στη συγκέντρωση και η δυσκολία να αποκοιμηθούν ενώ εκείνα που αναφέρονται συχνότερα από τους θύτες είναι η νευρικότητα και ο πόνος στη μέση.

Γράφημα 7: Εκδήλωση ψυχολογικών και σωματικών συμπτωμάτων σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν/υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Εξετάστηκε, επίσης, εάν οι έφηβοι θύτες και θύματα εκφοβισμού διαφέρουν από τους συνομηλίκους τους ως προς την εκδήλωση συμπτωμάτων ψυχολογικών διαταραχών, όπως αυτά αξιολογούνται από την Κλίμακα Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (βλ. και τεύχος «Η ψυχοκοινωνική υγεία των εφήβων»). Τα αποτελέσματα δείχνουν πως οι έφηβοι θύτες εκφοβισμού παρουσιάζουν συμπτώματα διαταραχής διαγωγής και ελλειμματικής προσοχής/ υπερκινητικότητας σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους εφήβους που δεν εκφοβίζονται (Γράφημα 8).

Γράφημα 8: Συμπτώματα ψυχολογικών διαταραχών σε σχέση με το αν οι έφηβοι εκφοβίζονται ή όχι άλλους (%)

Από την άλλη, οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό συγκριτικά με τους εφήβους που δεν εκφοβίζονται, εκτός από συμπτώματα διαταραχής διαγωγής και ελλειμματικής προσοχής/ υπερκινητικότητας, παρουσιάζουν, επιπλέον, σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συμπτώματα διαταραχής συναισθήματος και διαταραχής στις σχέσεις με τους συνομηλίκους τους. (Γράφημα 9).

Γράφημα 9: Συμπτώματα ψυχολογικών διαταραχών σε σχέση με το αν οι έφηβοι υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

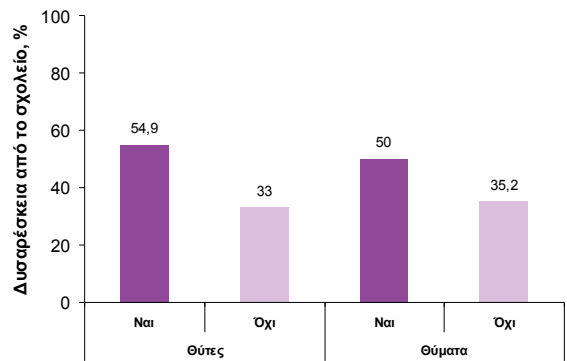

Εκφοβισμός και σχολικό περιβάλλον των εφήβων

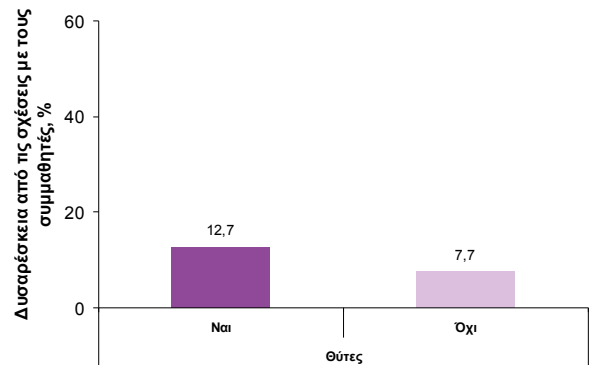
Εξετάστηκαν οι συσχετίσεις σειράς παραγόντων του σχολικού περιβάλλοντος με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τόσο οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό στο σχολείο όσο και εκείνοι που τον διαπράττουν αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους ότι δεν είναι ικανοποιημένοι από το σχολείο (Γράφημα 10). Ακόμα, οι μαθητές-θύματα εκφοβισμού εμφανίζονται δυσαρεστημένοι από τις σχέσεις με

τους συμμαθητές τους, συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους που δεν εκφοβίζονται (Γράφημα 11).

Γράφημα 10: Δυσaréσκεια από το σχολείο σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν/υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

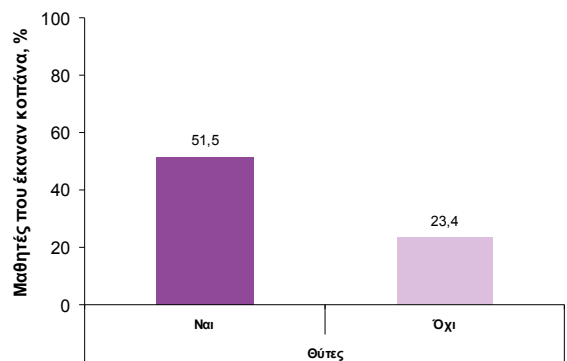

Γράφημα 11: Δυσaréσκεια από τους συμμαθητές σε σχέση με το εάν οι έφηβοι υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Οι έφηβοι-θύτες εκφοβισμού, αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ότι απουσιάζουν αδικαιολόγητα από το σχολείο, συγκριτικά με τους εφήβους που δεν εκφοβίζονται (Γράφημα 12).

Γράφημα 12: Απουσίες από το σχολείο σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν ή όχι εκφοβισμό (%)

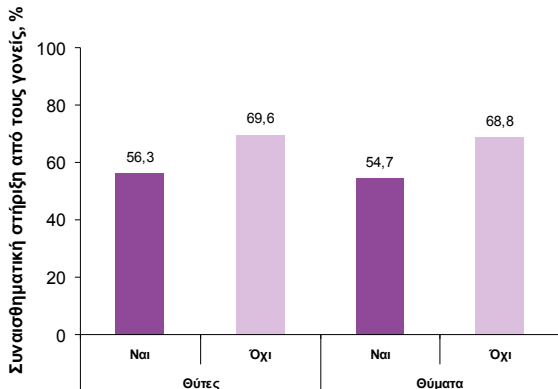
Επίσης, οι έφηβοι-θύτες και οι έφηβοι-θύματα εκφοβισμού αναφέρουν σε σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους που δεν εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού ότι ανυπομονούν να πάνε στο σχολείο, ότι νιώθουν πως ανήκουν στο σχολείο τους και ότι ευχαριστιούνται ό,τι κάνουν στο εκεί. Τέλος, περισσότεροι μαθητές-θύματα ή

θύτες σχολικού εκφοβισμού αναφέρουν ότι δεν νιώθουν ασφαλείς στο σχολείο και θεωρούν τους σχολικούς κανόνες άδικους.

Εκφοβισμός και οικογενειακό περιβάλλον των εφήβων

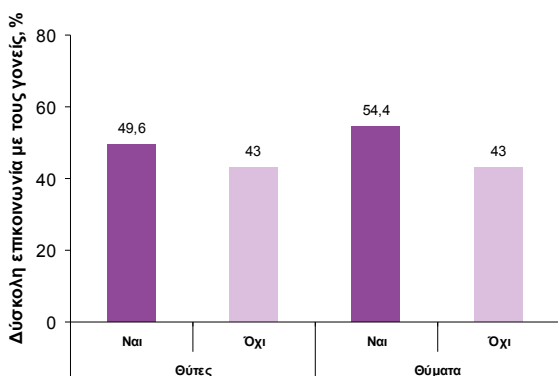
Εξετάστηκαν οι πιθανές συσχετίσεις του εκφοβισμού ως προς τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα στην οικογένεια των εφήβων. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι και οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό αλλά και εκείνοι που τον διαπράττουν, αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους που δεν εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού, προβλήματα στη σχέση με τους γονείς τους. Πιο συγκεκριμένα, κυρίως οι έφηβοι-θύτες εκφοβισμού και, λιγότερο, οι έφηβοι-θύματα αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους ότι δεν έχουν συναισθηματική στήριξη από τους γονείς τους (Γράφημα 13).

Γράφημα 13: Συναισθηματική στήριξη από τους γονείς σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν/ υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Επιπλέον, κυρίως οι έφηβοι που υφίστανται εκφοβισμό και, λιγότερο, εκείνοι που εκφοβίζουν άλλους αναφέρουν ότι βρίσκουν δύσκολη την επικοινωνία με τους γονείς τους (τουλάχιστον 1 γονιό) σε υψηλότερα ποσοστά από τους εφήβους που δεν εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού (Γράφημα 14).

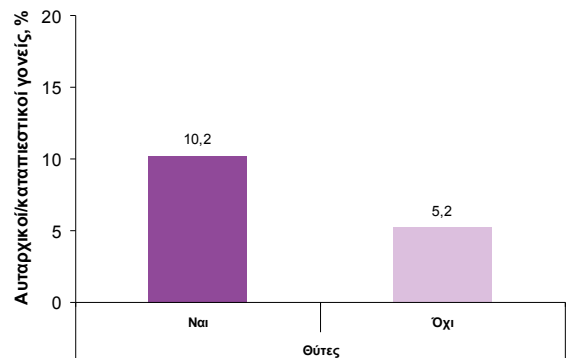
Γράφημα 14: Δύσκολη επικοινωνία με τους γονείς σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν/υφίστανται ή όχι εκφοβισμό (%)

Τέλος, οι έφηβοι που εκφοβίζουν άλλους, αναφέρουν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ότι έχουν τουλάχιστον έναν αυταρχικό/καταπιεστικό γονιό σε σύγκριση με τους

συνομηλίκους τους που δεν εκφοβίζουν (Γράφημα 15). Η σχέση αυτή δε βρέθηκε να ισχύει για τους εφήβους που υφίστανται εκφοβισμό.

Γράφημα 15: Αυταρχικοί γονείς σε σχέση με το εάν οι έφηβοι διαπράττουν ή όχι εκφοβισμό (%)

Συζήτηση

Σύμφωνα με τα ευρήματα της πανελληνίας έρευνας στους μαθητές εφηβικής ηλικίας για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία (HBSC/WHO) 2010 που παρουσιάζονται στο παρόν τεύχος, ένας στους 6 εφήβους-μαθητές 11-15 ετών (15,8%) ανέφερε ότι εκφοβίζει συστηματικά άλλους ενώ ποσοστό 8,5% ανέφεραν ότι εκφοβίζονται. Το 2010 παρατηρείται αύξηση του αριθμού των μαθητών που είναι θύτες εκφοβισμού ενώ ο αντίστοιχος αριθμός των θυμάτων μένει αμετάβλητος. Φαίνεται, έτσι, πως μεγαλύτερος αριθμός θυτών αναπτύσσουν την επιθετικότητα τους στα ίδια θύματα.

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας σε συνέπεια με ευρήματα άλλων ερευνών, διαπιστώνουν ότι οι μαθητές-θύτες εκφοβισμού είναι στην πλειονότητά τους αγόρια ενώ δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δύο φύλων όσον αφορά τα θύματα.¹⁻³ Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι περισσότεροι από έναν στους 3 μαθητές-θύματα εκφοβισμού αναφέρουν ότι υφίστανται εκφοβισμό μέσω ηλεκτρονικών μέσων (cyber bullying). Μάλιστα, σε έκθεση του Ελληνικού Ινστιτούτου Πληροφορικής (ΙΤΕ) επισημαίνεται ότι το 17% των καταγγελιών που απευθύνθηκαν για το 2009 αφορούσαν εκφοβισμό που δέχτηκε το κοινό μέσω ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης και κυρίως του Facebook.²³

Αναφορικά με την εμπλοκή των εφήβων σε βίαιους καβγάδες, ένας στους 6 απαντά ότι έχει έρθει άγρια στα χέρια με κάποιον τουλάχιστον 3 φορές κατά τον τελευταίο χρόνο. Το ποσοστό αυτό είναι σχετικά αυξημένο συγκριτικά με το 2002, αλλά παραμένει σταθερό από το 2006 και μετά. Για το υψηλό ποσοστό βίαιων καβγάδων που αναφέρουν οι έφηβοι μπορεί να ευθύνονται κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες. Ελληνικές και διεθνείς έρευνες κάνουν λόγο για επιθετικές συμπεριφορές που αν και σε άλλες κουλτούρες μπορεί να θεωρούνται προβληματικές, χαρακτηρίζονται ως αποδεκτές στην ελληνική κουλτούρα.²⁴⁻²⁶ Μάλιστα, μελέτη του 2011 στην οποία εξετάστηκε η επιθετική συμπεριφορά παιδιών ηλικίας 7-12 ετών από διαφορετικές χώρες κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά στη χώρα μας παρουσιάζουν παρορμητική επιθετικότητα σε υψηλότερα ποσοστά συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους σε άλλες χώρες που εξετάστηκαν (Ρωσία, Ινδία, Κίνα).²⁶

Ως προς τους παράγοντες και τα χαρακτηριστικά των εφήβων-θύματων ή θυτών εκφοβισμού, ο συγχρονικός χαρακτήρας της παρούσας έρευνας δεν επιτρέπει τη διεξαγωγή ασφαλών αιτιολογικών συμπερασμάτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν εντούτοις οι συσχετίσεις του φαινομένου του εκφοβισμού με μία σειρά από κοινωνικοδημογραφικά και ψυχοκοινωνικά χαρακτηριστικά των εφήβων.

Αρχικά εξετάστηκε η σχέση του φαινομένου με κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των εφήβων. Ευρήματα όπως ότι θύματα εκφοβισμού αποτελούν περισσότερο έφηβοι από οικογένειες χαμηλού οικονομικού επιπέδου άλλων πρόσφατων ερευνών¹⁷, επιβεβαιώνονται από τα αντίστοιχα ευρήματα και της παρούσας έρευνας. Ακόμα, σε αντίθεση με τα ευρήματα μελέτης του 2007 σε ελληνικά σχολεία η οποία διαπιστώνει συσχέτιση μεταξύ εκφοβισμού και εθνικότητας των εφήβων²⁷, η παρούσα έρευνα δε διαπιστώνει παρόμοιες συσχετίσεις όπως άλλωστε και άλλες διεθνείς μελέτες^{28,29}.

Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των εφήβων που εμπλέκονται σε περιστατικά σχολικού εκφοβισμού, από τις αναλύσεις προέκυψε ότι οι μαθητές-θύματα είναι σε υψηλότερο ποσοστό δυσαρεστημένοι τόσο από την υγεία τους όσο και από την εξωτερική τους εμφάνιση. Ακόμα, τα υπέρβαρα/παχύσαρκα κορίτσια βρέθηκαν να αναφέρουν συχνότερα ότι υφίστανται εκφοβισμό συγκριτικά με τις συνομηλικές τους με φυσιολογικό ή ακόμα και χαμηλότερο του φυσιολογικού βάρος. Τόσο οι μαθητές-θύτες όσο και οι μαθητές-θύματα εκφοβισμού αναφέρουν ψυχολογικές και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες σε υψηλότερο ποσοστό συγκριτικά με τους συνομηλικούς τους που δεν εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού. Όμως, ενώ τα θύματα παρουσιάζουν σε υψηλά ποσοστά συμπτώματα διαταραχής συναισθήματος και διαταραχής στις σχέσεις με τους συνομηλικούς τους, οι θύτες εκφοβισμού παρουσιάζουν κυρίως συμπτώματα διαγωγής και υπερκινητικότητα/ελλειμματική προσοχή. Συγκρίνοντας θύτες και θύματα στις ψυχοκοινωνικές δυσκολίες που εμφανίζουν, συμπεραίνουμε ότι τα θύματα είναι εκείνα που επηρεάζονται περισσότερο από το φαινόμενο του εκφοβισμού.

Στην πλειονότητά τους πρόσφατες μελέτες για το σχολικό εκφοβισμό³⁰⁻³³ επισημαίνουν ότι η πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου θα πρέπει να εστιάζουν στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης των εφήβων, ειδικότερα όσον αφορά τους μαθητές-θύματα οι οποίοι συχνά διστάζουν να μιλήσουν σε κάποιον ενήλικα (γονιό, εκπαιδευτικό, πρόσωπο του περιβάλλοντός τους) για τον εκφοβισμό που υφίστανται.

Επίσης, το γεγονός ότι οι έφηβοι που εμπλέκονται σε περιστατικά εκφοβισμού (θύτες και θύματα) είναι περισσότερο δυσαρεστημένοι από το σχολείο και τους συμμαθητές τους σε συνδυασμό με το ότι οι έφηβοι στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια εμφανίζονται όλο και περισσότερο δυσαρεστημένοι από το κλίμα στο σχολείο τους (βλ. και Τεύχος «Οι έφηβοι και το σχολείο»), αναδεικνύουν την ανάγκη για τη βελτίωση του σχολικού κλίματος, την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ συμμαθητών και την ανάπτυξη μιας ουσιαστικότερης επικοινωνίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.

Τέλος, από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, και σε συμφωνία με τα ευρήματα άλλων ερευνών^{16,22,35,36}, επιβεβαιώθηκε ο ρόλος του οικογενειακού περιβάλλοντος ως

προστατευτικού ή παράγοντα κινδύνου στο φαινόμενο του εκφοβισμού αφού θύματα και θύτες εκφοβισμού αναφέρουν δυσκολία στην επικοινωνία με τους γονείς τους. Επιπλέον, οι θύτες αναφέρουν συχνότερα ότι έχουν τουλάχιστον έναν αυστηρό/αυταρχικό γονιό που τους τιμωρεί συχνά, χωρίς να τους εξηγεί το λόγο.

Όλα τα προαναφερθέντα συγκλίνουν στο συμπέρασμα πως η πρόληψη και η αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού πρέπει να έχει σύνθετη και πολυεπιπεδική προσέγγιση, λαμβάνοντας υπόψη τους πολλούς διαφορετικούς παράγοντες που συντελούν στην ανάπτυξη του φαινομένου του εκφοβισμού με παρεμβάσεις που θα απευθύνονται όχι μόνο στους μαθητές αλλά και στους γονείς και τους εκπαιδευτικούς.

Βιβλιογραφία

1. Sapouna, M. (2008). Bullying in Greek primary and secondary schools school. *Psychology International*, 29, 199-213.
2. Smith, P., Nika, V., & Papisideri, M. (2004). Bullying and Violence in Schools: An International Perspective and Findings in Greece, *Psychology* 11(2), 184-203.
3. Currie, C., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Roberts, C., Smith, R., Currie, D., Pickett, W., Richter, M., Morgan, A., & Barnekow, V., (Eds) (2008). Inequalities in young people's health. HSC international report from the 2005/2006 survey. Copenhagen: World Health Organization.
4. Olweus, D. (1993). *Bullying at school*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers.
5. Olweus, D. (1993). *Understanding children's worlds: Bullying at school. What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishing.
6. Fekkes, M., Pijpers, F. I., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2005). Bullying: who does what, when and where? Involvement of children, teachers and parents in bullying behavior. *Health Educational Research*, 20(1), 81-91.
7. Rivers I., Smith P.K. (1994). Types of bullying behaviour and their correlates. *Aggressive Behavior*, 20, 359-368.
8. Houbre, B., Tarquinio, C., Thuillier, I., & Hergott, E. (2006). Bullying among students and its consequences on health. *European Journal of Psychology of Education*, 21, 183-208.
9. Rigby, K. (1999). Peer victimisation at school and the health of secondary students. *British Journal of Educational Psychology*, 69, 95-104.
10. Williams, K., Chambers, M., Logan, S. & Robinson, D. (1996). Association of common health symptoms with bullying in primary school children. *British Medical Journal*, 313, 17-19.
11. Olweus, D. (1993b). Victimization by peers: Antecedents and long-term outcomes'. In: Rubin, K. H. & Asendorp, J. B. (Eds) *Social withdrawal, inhibition, and shyness in childhood*. London: Erlbaum, pp. 315-341.
12. Allison, S., Roeger, L. & Reinfeld-Kirkman, N. (2009). Does school bullying affect adult health? Population survey of health-related quality of life and past victimization. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 43, 1163-1170.
13. Bowes L., Arseneault L., Maughan B., Taylor A., Caspi A., & Moffitt T.E. (2009). School, neighborhood and family factors are associated with children's bullying involvement: a nationally-representative longitudinal study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 48, 545-553.
14. Berry, K., & Hunt, C. J. (2009). Evaluation of an intervention program for anxious adolescent boys who are bullied at school. *Journal of Adolescent Health*, 45, 376-382.
15. Jankauskiene R., Kardelis K., Sukys S., & Kardeliene L. (2008). Associations between school bullying and psychosocial factors. *Social Behavior & Personality* 36,145-162.
16. Holt, M. K., Kantor, G. K., & Finkelhor, D. (2009). Parent/child concordance about bullying involvement and family characteristics related to bullying and peer victimization. *Journal of School Violence*, 8, 42-63.
17. Jansen, D. E., Veenstra, R., Ormel, J., Verhulst, F. C., & Reijneveld, S. A. (2011). Early risk factors for being a bully, victim, or bully/victim in late elementary and early secondary education. The longitudinal TRAILS study. *BMC Public Health*, 11, 440.

18. Pollastri, A. R., Cardemil, E. V., & O'Donnell, E. H. (2010). Self-esteem in pure bullies and bully/victims: A longitudinal analysis. *Journal of Interpersonal Violence, 25*, 1489-1502.
19. Salmivalli, C., Kaukiainen, A., & Lagerspetz, K. (2000). Aggression and sociometric status among peers: Do gender and type of aggression matter? *Scandinavian Journal of Psychology, 41*, 17-24.
20. Cunningham, N.J. (2007). Level of bonding to school and perception of the school environment by bullies, victims and bully victims. *Journal of Early Adolescence, 27*(4), 457-478.
21. Bond, L., Butler, H., & Thomas, L. (2007). Social and school connectedness in early secondary school as predictors of late teenage substance use, mental health, and academic outcomes. *Journal of Adolescent Health, 40*, 9-18.
22. Bowes L., Maughan B., Caspi A., Moffitt T.E., Arseneault L. (2010). Families promote emotional and behavioural resilience to bullying: evidence of an environmental effect. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*, 809-817.
23. Christodoulaki, M., Fragopoulou, P. (2010). SafeLine: reporting illegal internet content, *Information Management & Computer Security, 18*(1), 54 - 65.
24. Coulacoglou, C. (2008). Exploring the child's personality: Developmental, clinical and crosscultural applications of the Fairy Tale Test. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
25. Motti-Stefanidi F., Tsiantis J., Richardson S.C. (1993). Epidemiology of behavioral and emotional problems of primary schoolchildren in Greece. *European Child & Adolescent Psychiatry, 2*, 111-118.
26. Savina, E., Coulacoglou, C., Sanyal, N., & Zhang, Z. (2011). The study of externalizing and internalizing behaviours in Greek, Russian, Indian and Chinese children using the Fairy Tale Test. *School Psychology International, 32*, 1-15.
27. Ψάλτη, Α., & Κωνσταντίνου, Κ. (2007). Το φαινόμενο του εκφοβισμού στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Η επίδραση του φύλου και της εθνο-πολιτισμικής προέλευσης. *Ψυχολογία, 14*(4), 329-345.
28. Lambert, P., Scourfield, J., Smalley, N. & Jones, R. (2008). The social context of school bullying: evidence from a survey of children in South Wales. *Research Papers in Education, 23*(3), 269-291.
29. Farrington, D., Baldry, A. (2010) Individual risk factors for school bullying. *Journal of Aggression, Conflict, and Peace Research, 2*(1), 4-16.
30. Fox C.L., & Farrow C.V. (2009). Global and physical self-esteem and body dissatisfaction as mediators of the relationship between weight status and being a victim of bullying. *Journal of Adolescence 32*(5), 1287-1301.
31. Puhl, R.M. (2011). Weight Stigmatization Toward Youth: A Significant Problem in Need of Societal Solutions. *Childhood Obesity, 7*(5), 359-363.
32. Houlston, C. & Smith, P. K. (2010). The impact of a peer counselling scheme to address bullying in an all-girl London secondary school: a short-term longitudinal study, *British Journal of Educational Psychology, 79*, 69-86.
33. Rigby, K (2011). What can schools do about bullying? *Pastoral Care in Education 29*(4), 273-285.
34. Furlong, M., Sharkey, J., Quirk, M., & Dowdy, E. (2011) Exploring the Protective and Promotive Effects of School Connectedness on the Relation between Psychological Health Risk and Problem Behaviors/Experiences. *Journal of Educational and Developmental Psychology, 1*(1).
35. Spriggs A.L., Iannotti R.J., Nansel T.R., & Haynie D.L. (2007). Adolescent bullying involvement and perceived family, peer and school relations: Commonalities and differences across race/ethnicity. *Journal of Adolescent Health, 41*, 283-93.
36. Lee C.H. (2011). An ecological systems approach to bullying behaviors among middle school students in the United States. *Journal of Interpersonal Violence, 26*(8), 1664-1693.

Έρευνα HBSC/WHO για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων μαθητών

Η «Έρευνα για τις συμπεριφορές που συνδέονται με την υγεία των εφήβων μαθητών» διεξάγεται στο πλαίσιο του διεθνούς προγράμματος «Health Behaviour in School-Aged Children» (HBSC, www.hbsc.org) υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Η έρευνα επαναλαμβάνεται ανά τετραετία σε περισσότερες από 40 χώρες παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τον τρόπο ζωής των εφήβων και τους κινδύνους που απειλούν την υγεία τους. Οι πληροφορίες αυτές κατευθύνουν τις πολιτικές πρόληψης των κρατών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Στη χώρα μας το πρόγραμμα πραγματοποιείται από το ΕΠΙΨΥ από το 1998 με την επιστημονική ευθύνη της Ομοτ. Καθηγήτριας Α. Κοκκέβη.

Στην έρευνα του 2010 συμμετείχε πανελλήνιο αντιπροσωπευτικό δείγμα 4.944 μαθητών εφηβικής ηλικίας (ΣΤ' Δημοτικού, Β' Γυμνασίου και Α' Λυκείου) από 306 σχολικές μονάδες. Οι μαθητές απάντησαν σε ανώνυμο ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσαν μέσα στις τάξεις τους.

Το ΕΠΙΨΥ ευχαριστεί τους εθελοντές φοιτητές και φοιτήτριες για τη βοήθειά τους, καθώς και τα Κέντρα Πρόληψης Κοζάνης, Ρεθύμνου και Ηρακλείου Κρήτης για τη συμβολή τους στην κατάρτιση του εθνικού δείγματος.

Η διεξαγωγή της έρευνας το 2010 πραγματοποιήθηκε με τη μερική οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων και μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων.

Τα ευρήματα παρουσιάζονται συνοπτικά στα ακόλουθα θεματικά τεύχη:

1. Εξαρτησιογόνες ουσίες στην εφηβεία
2. Η οικογένεια των εφήβων
3. Διατροφή, φυσική δραστηριότητα και σωματικό βάρος στους εφήβους
4. Η ψυχοκοινωνική υγεία των εφήβων
5. Οι έφηβοι και το σχολείο
6. Ο ελεύθερος χρόνος των εφήβων
7. Φιλικές σχέσεις και επικοινωνία στους εφήβους
8. Χρήση Η/Υ και ίντερνετ από τους εφήβους
9. Έφηβοι και βία
10. Η παχυσαρκία στους εφήβους
11. Έφηβοι στην Ελλάδα και στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες: Διακρατικές διαφορές

Ηλεκτρονική πρόσβαση των ευρημάτων της έρευνας στην ιστοσελίδα: www.epipsi.gr

Για βιβλιογραφική αναφορά

Κοκκέβη Ά., Σταύρου Μ., Φωτίου Α., Καναβού Ε. *Έφηβοι και βία*. Σειρά Θεματικών τευχών: Έφηβοι, Συμπεριφορές & Υγεία. Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής. Αθήνα, 2011.

Πληροφορίες

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής
 Τ.Θ. 66517 | Παπάγου | Αθήνα
 Τηλ.: 210.61.70.014
 Φαξ: 210.65.37.273
 URL: www.epipsi.gr